

Õiguskantsler

Justiitsministeerium

info@just.ee

Tallinna Vangla

talv.info@just.ee

Tartu Vangla

tartu.vangla@just.ee

Viru Vangla

viruv.info@just.ee

Teie nr

Meie 22.09.2016 nr 7-7/160546/1603826

Avavanglate kontrollkäigud

Austatud justiitsminister ja vanglate direktorid

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 13.04.2016 Tallinna Vangla Maardu üksuse avavangla osa, 21.04.2016 Tartu Vangla avavanglat ning 25.04.2016 Viru Vangla avavanglat.

Õiguskantsleri nõunikud vestlesid käikudel kokku 27 avavangla kinnipeetavaga, tegid avavanglate ruumides ringkäigud ja suhtlesid avavanglate erinevate ametnikega. Valikuliselt tutvuti ka dokumentidega.

Olmetingimuste poolest on Tallinna, Tartu ja Viru avavanglad väga erinevad, kuid neis kehtiv režiim ja praktika lubavad teha teatud ühiseid järeldusi. Õiguskantsleri hinnangul tuleks avavanglates üle vaadata arvutite ja interneti (IKT), samuti väljaspool vanglat viibimisel mobiiltelefonide kasutamisega seonduvat. Erinevates avavanglates esineb puudusi ka kokkusaamiste korralduse, sportimisvõimaluste loomise, isiklike rahaliste vahendite kasutamise ning kinnipeetavate inimväärika kohtlemisega.

Kinnipeetavate väärikas kohtlemine suurendab oluliselt võimalust, et vabanedes alustab inimene õiguskuulekat elu. Õppimisvõimaluste, perekonnasidemete hoidmise ja ühiskonnas toimuvaga kursis oleku piiramine suuremas ulatuses, kui kinnipidamiskoha režiimi ja õiguskorra tagamiseks vältimatult vaja, on vastuolus nii Eesti rahvusvaheliste kohustuste kui kinnipeetavate õiguskuulekusele suunamise eesmärgiga.

Õiguskantsler palub:

- vanglatel koostöös Justiitsministeeriumiga vaadata üle õigusaktides sisalduvad avavanglas IKT kasutamisega seotud regulatsioonid ning vanglate praktikad nii, et need teeniks kaasaegse vangistuse eesmärgi, võimaldaksid kinnipeetavatel omandada

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

tänapäeva ühiskonnas hakkamasaamiseks vajalike teadmisi ja oskusi ning toetaksid kinnipeetavaid nende püüdlustes alustada või jätkata pooleliolevat haridusteed;

- vanglatel koostöös Justiitsministeeriumiga vaadata üle õigusaktides sisalduvad avavangla kinnipeetavate väljaspool vanglat viibimisel mobiiltelefoni kasutamisega seotud regulatsioonid ning vanglate praktikad ja lubada (teatud vajalike piirangutega) avavangla kinnipeetavatel vanglast väljas viibides mobiiltelefoni kasutada;
- Viru Vanglal muuta praktikad ning lubada avavangla kinnipeetavatel kasutada pangakaarti;
- Tallinna ja Viru vanglatel lubada avavangla kinnipeetavatel kasutada vanglavälisel ajal, kui ilmastikuolud seda nõuavad, vihmavarju;
- Tallinna Vanglal luua avavanglas võimalused kinnipeetavate lühiajaliste kokkusaamiste korraldamiseks oma perekonnaliikmetega ja eelkõige lastega ilma eraldamiseta;
- Tartu Vanglal luua avavangla naiskinnipeetavatele võimalused igapäevaseks füüsiliseks tegevuseks ja treenimiseks;
- Viru Vanglal pöörata avavangla valvurite tegevusele teravdatud tähelepanu, uurida kinnipeetavate väiteid ning teavitada õiguskantslerit vangla uurimise tulemustest.

1 Arvutite ja interneti kasutamine

Õiguskantsler on enamalt [soovitanud](#) võimaldada kinnipeetavatel IKT kasutamist suhtlusel perekonna ja lähedastega (*Skype* vmt programmi kaudu) ning peab seda oluliseks ka avavangla kinnipeetavate jaoks.

Kinnipeetavad, kes on paigutatud avavanglasse, on teatud määral vanglat juba veennud enda võimes käituda vangla keskkonnas õiguskuulekalt ([VangS](#) § 20 lg 1). Avavangla peamine eesmärk on, et kinnipeetav n-õ harjutaks enne vabanemist õiguskuulekat käitumist ka väljaspool vanglat - käiks tööl või õppimas ning säilitaks ja tugevdaks sotsiaalseid sidemeid ühiskonna ja perega.

Vestlustest avavanglate kinnipeetavatega selgus, et kinnipeetavate tööotsingud piirduvad vangla poolt pakutavate ning ajalehekuulutustest või tuttavate vahendusel leitud kontaktidega. Mitmed kinnipeetavad tõdesid vestlusel, et neil puuduvad oskused tööle kandideerimiseks vajalike dokumentide (nt CV ja motivatsioonikirja) koostamiseks ja teadmine, kuidas asju kaasaegselt, õigesti ja tulemuslikult ajada. Lisaks märgiti, et tööandjad soovivad tihtipeale dokumente elektrooniliselt, mille esitamiseks kinnipeetavatel endal võimalus puudub.

Kinnipeetavad kirjeldasid samuti, et inspektor-kontaktisikud (kontaktisik) valmistavad ette ja planeerivad kogu nende vanglavälisest liikumist (nt tööle, kauplusse, väljasõidule). Kontaktisikud otsivad välja kinnipeetava liikumiseks sobivad ühistranspordi ajad, panevad peatuse täpsusega paika kinnipeetava marsruudi ning prindivad vajadusel välja kaardid ja juhised.

Kõigi kolme avavangla vanglaametnikud tõdesid, et kinnipeetavatele tööandjate kontaktide vahendamine ja marsruutide planeerimine on kujunenud kontaktisikute peamiseks ülesandeks. Kinnipeetavaga arvuti taga istumisele kulub palju aega, mida saaks kasutada muude tööülesannete täitmiseks, kui kinnipeetav võiks liikumist ise planeerida ja veebis tööpakkumiste infot hankida.

Avavangla ametnikud mõnsid, et IKT-le (sh internetile) ulatuslikum juurdepääs võimaldaks kinnipeetavatel omandada vabaduses igapäevaselt vajaminevaid oskusi. Kinnipeetavad saaksid ise palju aktiivsemalt otsida tööd ja õppimisvõimalusi, planeerida enda vabanemistähtaegset elukorraldust, hoida ja luua sidemeid ühiskonna ja lähedastega, harjutada oma aja planeerimist ja vastutuse võtmist oma otsuste eest. Kontaktisikud ja vanglad saaksid seejuures keskenduda kinnipeetava toetamisele, suunamisele ja nõustamisele.

IKT-le juurdepääsu puudumine (v.a [VangS](#) § 31¹ alusel ligipääs kohtulahenditele ja õigusaktidele) tähendab ühtlasi avavangla kinnipeetavate äärmiselt piiratud võimalusi õppida väljaspool vanglat. Õppiv avavangla kinnipeetav rääkis vestlusel, et vangla raamatukogus puuduvad tihtipeale vastava eriala materjalid. Ka kooli raamatukogus ei pruugi paberikandjal vajalike allikaid ja kaasajastatud teavet olla. Mõned õppetöös antavad ülesanded eeldavad juba iseenesest IKT kasutamist.

Kinnipeetava sõnul kahandavad sellised takistused kinnipeetavate motivatsiooni õppima minna, sest IKT kasutamise võimaluseta on tänapäeval väga raske ja mõnel juhul ka võimatu edukalt õppetöös osaleda. Õiguskantslerile pärast avavanglatesse tehtud kontrollkäike saanud pöördumisest selgub samuti, et kõrgkooli sisse astunud avavangla kinnipeetaval võib olla IKT-le juurdepääsu puudumise tõttu sisuliselt võimatu õppetöös osaleda. See takistab kinnipeetaval haridustee jätkamist ning oma püüdluste realiseerimist.

[PS](#) § 37 ja [Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#) art 14.1 järgi on igal inimesel õigus haridusele. [Esimene protokoll inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni juurde](#) art 2 rõhutab, et kedagi ei tohi jätta ilma õigusest haridusele.

Vanglates hariduse võimaldamisele ja kaasaegse õpikäsituse juurutamisele palub liikmesriikidel keskenduda Euroopa Liidu Nõukogu oma [resolutsioonis täiskasvanuhariduse uuendatud Euroopa tegevuskava kohta](#).¹ Sama on riikidele soovitanud [ÜRO haridusõiguse eriraportöör oma aruandes kinni peetavate õigusest haridusele](#).

[Mandela reeglite](#) art 4.2 kohaselt tuleb kinnipeetavatele hariduse, kutseõppe ja töö võimaldamisel arvestada nende individuaalsete vajadustega. [Euroopa vanglareeglite](#) art 28.1 järgi tuleb igale kinnipeetavale tagada igakülgne haridusprogramm, mis vastaks nende vajadustele seoses nende püüdlustega. Seega tuleb lisaks põhikooli- ja gümnaasiumiõppele ning kutseõppele näha ette võimalusi ka kõrgkooli hariduseks neile kinnipeetavatele, kellel on selleks eeldusena vajalik haridustase olemas.²

¹ Vt resolutsiooni Lisa p 3.

² J. Hawley. [Prison Education and Training in Europe. A Summary report for the European Commission by GHK Consulting](#). 2013, lk 5 ja lk 12.

[VangS](#) § 34 lg 1 järgi kindlustatakse hariduse võimaldamisega kinnipeetav piisavate teadmiste, oskuste ja eetiliste tõekspidamistega, mis omakorda võimaldavad kinnipeetaval jätkata vabaduses hariduse omandamist ja töötamist. Seega aitab hariduse omandamise võimaldamine saavutada [VangS](#) § 6 lõikes 1 sätestatud eesmärki suunata kinnipeetav õiguskuulekale teele.

[ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni materjalide](#) kohaselt on tehnoloogiate ja interneti kasutamine tänapäeval lahutamatud õppeprotsessi osad.³ Ka Eesti [põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse](#) § 15 lg 2 alusel kehtestatud [põhikooli](#) ning [gümnaasiumi riiklikud õppekavad](#) nimetavad mõlemad § 4 lõikes 8 digipädevust üheks kaheksast elukestva õppe võtmevõimevõimendusest. Vastavalt Haridus ja Teadusministri kinnitatud „[Digipöörde programmile 2016-2019](#)“ on digipädevus tänapäeval üks peamisi ühiskonnaelus ja majanduses aktiivselt osalemise tööriistu. Muuhulgas aitab IKT kasutamine õppimist kõitvamaks muuta ning avardab elukestva õppe võimalusi.

Hariduse omandamine mitte ainult ei avarda karjääri kujundamise ja töö leidmise võimalusi. Haridusel on oluline mõju ka inimese sisemisele tunnetusele enda ja ühiskonna suhtes, mille läbi on võimalik nihutada inimese identiteeti kriminaalsest pro-sotsiaalseks. Inimese selline sisemine muutus mängib omakorda suurt rolli retsidiivsuse ja seega ka [vangistuse kulude](#) vähendamisel.⁴ Vanglates hariduse võimaldamist ja kaasajastatud õpikäsituse juurutamist peetakse ka peamiseks meetmeks kinnipeetavate radikaliseerumise ennetamisel ja de-radikaliseerumisel.⁵

Arvestada tuleb, et paljude kinnipeetavate taustaks on pooleli jäänud koolitee, käitumis- ja õppimisraskused ning seetõttu madal motivatsioonitase. Seega on tegemist pigem erilähenedist vajava grupiga, kelle õppimisprotsessi kaasamiseks ei piisa n-ö traditsioonilisest raamatupõhisest õpetamisest.⁶ Kinnipeetavate huvi äratamiseks ja edasipürgimise soovi tekitamiseks tuleb teha samme vanglas pakutava hariduse kaasajastamiseks, sh selle atraktiivseks ja interaktiivseks muutmiseks.⁷

Seni on vanglates IKT kasutusele võtmist käsitletud kui ületamatut julgeolekuohtu ning teatud mõttes luksuseks, millele kinnipeetavatel õigust pole.⁸ IKT-le juurdepääsu võimaldamisega kaasnevad julgeolekuohud on nt USB kaudu keelatud mobiiltelefonide laadimine, peidetud kaustadesse keelatud kujutiste ja informatsiooni salvestamine, sotsiaalvõrkude kaudu ohvrite ja tunnistajate ähvardamine, uute kuritegude toimepanemine, põgenemise planeerimine jne.⁹

Samas kui IKT kasutamisega kaasneda võivad ohud on reaalsed, on nende maandamine tänapäeva tehnoloogia juures ja ka teiste riikide vanglate näidetel ületatavad. Seda tõestab juba

³ Vt p II.2.3.

⁴ K. Nakamura, K. B. Bucklen. [Recidivism, Redemption, and Desistance: Understanding Continuity and Change in Criminal Offending and Implications for Interventions](#). *Sociology Compass*, Vol. 8/4 (2014), lk 384–397.

⁵ The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence. [Prisons and Terrorism Radicalisation and De-radicalisation in 15 Countries](#). 2010; I. M. Cuthbertson. [Prisons and the Education of Terrorists](#). *World Policy Journal*, Vol. 21/3 (2004), lk 15-22.

⁶ T. Irwin. [The „Inside“ Story: Practitioner Perspectives on Teaching in Prison](#). *The Howard Journal*, Vol. 47/5 (2008), lk 523.

⁷ R. Armstrong. [Educationa Parterships Between Universities and Prisons: How Learning Together can be Individually, Socially and Institutionally Transformative](#). *Prison Service Journal*, No. 225 (2016), lk 225.

⁸ Viide 2, lk 34-36.

⁹ N. Champion, K. Edgar. [Through the Gateway: How computers can transform rehabilitation](#). *Prison Reform Trust* 2013, lk 5.

vanglates rakendatav ülimalt piiratud ligipääs internetile õigusaktide ja kohtulahenditega tutvumiseks. Kinnipeetavatele (mõnel juhul ka kinnises vanglas) on IKT (sh interneti) juurdepääs tagatud nt Soomes, Rootsis, Norras, Taanis.¹⁰ Nende riikide kogemuste järgi on IKT kasutamine avardanud kinnipeetavate võimalusi osaleda internetipõhistes õpingutes, sh omandada vanglas viibides kõrgharidus, olla rohkem kontaktis ühiskonna ja lähedastega ning valmistada end paremini ette eluks vabaduses.

Vanglate ja eriti avavanglate ülesandeks on püüelda normaalsele elule võimalikult lähedase keskkonna loomise poole. Kinnipeetavate tehnoloogiast ja digimaailmast isoleerimine tekitab aga hoopis topelt tõrjutuse olukorra, kus kinnipeetavad saavad vanglasse puudulike teadmiste ja oskustega ning väljuvad vanglast veel ebasoodsamas olukorras olevate ja mahajäänud inimestena.¹¹

Seega on IKT kasutamisega seotud julgeolekuohte tänapäeval võimalik edukalt maandada, mistõttu kinnipeetavate digieelsesesse ajastusse paigutamine ei ole mõistlik. Selline tõrjumine töötab vastu kinnipeetavate taasühiskonnastamisele ja retsidiivsuse vähendamisele, millel on otsene mõju ühiskonna turvalisusele ja [vangistuse kuludele](#). IKT-le juurdepääsu puudumine raskendab oluliselt vanglate tööd kinnipeetavate õiguskulekale teele suunamisel ja toetamisel ning seab tõsiselt kahtluse alla kinnipeetavate põhiõiguse haridusele.

Palun vanglatel koostöös Justiitsministeeriumiga vaadata üle õigusaktides sisalduvad avavanglas IKT kasutamisega seotud regulatsioonid ning vanglate praktikad nii, et need teeniksid kaasaegse vangistuse eesmärke, võimaldaksid kinnipeetavatel omandada tänapäeva ühiskonnas hakkamasaamiseks vajalike teadmisi ja oskusi ning toetaksid kinnipeetavaid nende püüdlustes alustada või jätkata pooleliolevat haridusteed ja seeläbi aidata kaasa nende taasühiskonnastamisele. Samuti aitaks IKT ulatuslikum kasutamine säästa vanglateenistuse tööaega.

2 Mobiiltelefoni kasutamine

Vestlustes kinnipeetavatega selgus, et sageli asub nende töö- või õppimiskoht vanglast tunni või enama tee kaugusel. Mõned kinnipeetavad peavad tööle jõudmiseks kasutama mitut ühistranspordivahendit, mõned kasutavad tööandja sõiduautot. Kui väljaspool vanglat viibides midagi juhtub – nt buss hilineb või jääb tulemata, sõiduautoga liigeldes juhtub liiklusõnnetus või tuleb ette muu takistus (sõiduki rike vms), mis vajab kohest vangla teavitamist ja teatud juhtudel hädaabi kutsumist, oleks neile mobiiltelefoni kasutamine hädavajalik. Vanglavälisel ajal on kinnipeetavatel keelatud suhelda kõrvaliste isikutega (sh nt mobiiltelefoni laenamiseks) ja kalduda kõrvale etteantud marsruudist. Ka avavanglate ametnikud mõõnsid väljaspool vanglat töötamise ajal kinnipeetavatel mobiiltelefoni kasutamise vajalikkust.

Nii nagu IKT-le juurdepääsu võimaldamisega, kaasneb ka mobiiltelefoni kasutamisega julgeolekuohte – nt võimalus uute kuritegude planeerimiseks ja täideviimiseks, ohvrite ja tunnistajatega kontakteerumine jne.

¹⁰ E. S. Baldursson, V. Karsikas, K. Kuivajärvi. [Nordic Prison Education – A Lifelong Learning Perspective](#). 2009.

¹¹ R. O'Brien. [The Learning Prison](#). 2010, lk 56-57; Y. Jewkes, H. Johnston. „[Caveman in an Era of Speed-Light Technology](#)“: [Historical and Contemporary Perspectives on Communication within Prison](#). The Howard Journal, Vo. 48/2 (2009), lk 132-141.

Soome näitel annab mobiiltelefoni kasutamine GSM positsioneerimise süsteemi kaudu hoopis vanglale võimaluse vanglavälise liikumise ajal tõhusamalt kinnipeetava üle järelevalvet teostada. Kinnipeetava positsioneerimine kontrollitakse lisaks digiandmetele üle telefonikõnede abil. Sellega tagatakse, et kinnipeetav ka tegelikult vastaval ajal ette nähtud kohas viibib. Kinnipeetaval on ka endal kohustus teatud kellaegadel vanglasse helistada ning vanglal on võimalus igal ajal pisteliselt kinnipeetava kohalolekut kontrollida. SIM kaardi vahetus aparadis tuvastatakse koheselt, kuna kinnipeetavat ei ole enam võimalik positsioneerida. Kinnipeetava telefonist võetud kõnesid ja talletatud kontakte kontrollitakse kõneeristuste kaudu.¹²

Eelnev annab alust järeldada, et väljaspool vanglat viibimise ajal kinnipeetavate mobiiltelefoni kasutamise korraldamine ja sellega kaasnevate julgeolekuohtudega toimetulek on võimalik. Mobiiltelefoni kasutamine tagab vanglale võimaluse kinnipeetava liikumisi isegi tõhusamalt jälgida ning kinnipeetavale eriolukorras vangla, politsei ja kiirabiga ühendust võtta.

Palun vanglatel koostöös Justiitsministeeriumiga vaadata üle õigusaktides sisalduvad avavangla kinnipeetavate väljaspool vanglat viibimisel mobiiltelefoni kasutamisega seotud regulatsioonid ning vanglate praktikad ja lubada (teatud vajalike piirangutega) avavangla kinnipeetavatel vanglast väljas viibides mobiiltelefoni kasutada.

3 Pangakaardi kasutamise keeld Viru avavanglas

Vestlusel Viru avavangla kinnipeetavatega selgus, et erinevalt Tartu ja Tallinna avavangla kinnipeetavatest pole neil lubatud poeskäigul pangakaarti kasutada. Avavangla hinnangul soovitakse pangakaardil olevate summade kasutamise keelamisega tagada, et kinnipeetavale laekuksid summad vanglasisesele arvele, millest saab [VangS](#) § 44 lg 2 järgi 50% kinni pidada rahaliste nõuete täitmiseks.

[Tartu avavangla kodukorras](#) ega [Tallinna avavangla kodukorras](#) ei ole pangakaart keelatud esemete loetelus. Küll aga on seatud sisseostudele [VangS](#) § 48 lg 1¹ järgi palga alammäära suurune piirang, milleks on [2016. aastal](#) 430 eurot. Ka [Viru avavangla kodukord](#) ei keela esemena pangakaarti. Samas on praktikas selle kasutamine keelatud.

Põhjendus pangakaardi keelamiseks ei ole veenev. Kohtutäituril on õigus rakendada nõude täitmiseks kõiki meetmeid, mida näeb ette [täitemenetluse seadustik](#), sh pangakonto arestimist ja vara müüki enampakkumise teel. Seega ei ole vanglasisene arve ainus kohtutäituri viis rahaliste nõuete täitmiseks. Kuna kinnipeetavatele on tagatud esmavajalikud teenused riigi poolt (peavari, toit, tervishoiuteenused jms), ei laiene neile palga alammäära summas [TMS](#) § 132 lõikes 1 märgitud piirang. Seega saab kohtutäitur arestida kinnipeetava vanglavälisest pangakontot ning seda vajadusel suuremas osas kui [VangS](#) § 44 lg 2 ette näeb.

Palun Viru Vanglal muuta praktikad ning lubada avavangla kinnipeetavatel kasutada pangakaarti.

4 Vihvamarju kasutamise keeld Tallinna ja Viru avavanglas

¹² T. Lappi-Seppälä. [Imprisonment and Penal Policy in Finland](#). Scandinavian Studies in Law, Vol 54 (2009), lk 347.

Vestlusest Tallinna ja Viru avavangla kinnipeetavatega selgus, et väljaspool vanglat viibimisel ei ole neil lubatud kasutada vihmavarju. Mõnel kinnipeetaval võtab teekond tööle tund või rohkem aega. Sobivate ühistranspordi aegade puudumise korral peavad kinnipeetavad tihti läbima teekonna ka jalgsi. Kinnipeetavad märkisid, et lubatud on küll vihmakeepide kasutamine, kuid tõdesid, et need on õhukesed ega ole piisavad ilmastikumõjude (nt sademete) eest varjumiseks. Avavanglate hinnangul on kodukordades sisalduv keeld kasutada vihmavarju vajalik julgeolekuriskide maandamiseks. Nimelt saab vihmavarju osadega kahjustada vangla vara, tekitada vigastusi ja väljaspool vanglat viibides varjata enda nägu.

Arvestades avavanglates vabalt kasutuses olevaid esemeid (sh teravad kööginoad), ei muuda vihmavarju omamine võrreldes teiste lubatud esemetega vangla vara rikkumise ja vigastuste tekitamise tõenäosust suuremaks. Enda nägu on aga võimalik soovijail edukalt varjata ka riiete (nt kapuutsi või salli või ka vihmakeebi) abil.

Palun Tallinna ja Viru Vanglatel lubada avavangla kinnipeetavatel kasutada väljaspool vanglat viibimisel, kui ilmastikuolud seda nõuavad, vihmavarju.

5 Kokkusaamiste korraldamine Tallinna avavanglas

Tartu ja Viru avavanglas on lühiajalisteks kokkusaamisteks ette nähtud avar ruum. Kokkusaamised toimuvad [VSKE](#) § 31 lg 2¹ alusel ilma eraldamiseta. Tallinna avavanglas toimuvad lühiajalised kokkusaamised kitsas trellitatud ja klaasiga poolitatud ruumis. Tallinna avavangla kinnipeetavad tõdesid, et nad ei kasuta võimalust lühiajalisteks kokkusaamisteks põhjusel, et nad ei soovi, et nende lähedased ja eelkõige lapsed sellises ruumis viibiks. Tallinna avavangla andmeil on lühiajaliste kokkusaamiste hulk väike.

Tartu ja Viru avavanglate ametnikud selgitasid, et avavanglas viibivad kinnipeetavad on vanglat teatud osas juba veennud enda võimes käituda vangla keskkonnas ja väljaspool vanglat õiguskaualekalt. Kinnipeetavad käivad väljas tööl, õppimas, sisseoste tegemas ja muid asju ajamas. Nad kohtuvad väljasõitudel oma perekonna ja lähedastega. Seega pole reeglina põhjust avavangla kinnipeetavat ja tema lähedasi ka vangla keskkonnas kohtumisel teineteisest eraldada. Lühiajalised kokkusaamised toimuvad järelevalve all. Keelatud esemete ja ainete vanglasse toomist saab kontrollida pärast kokkusaamist kinnipeetava läbiotsimisel.

Õiguskantsler on varem vanglas korraldatavate kokkusaamistega seonduvat põhjalikult käsitletud soovitusel [Justiitsministeeriumile](#), [Viru Vanglale](#) ja [Tallinna Vanglale](#).¹³

Viidatud soovitusel toodut üle kordamata palun Tallinna Vanglal luua avavanglas võimalused lühiajaliste kokkusaamiste korraldamiseks oma perekonnaliikmetega ja eelkõige lastega ilma eraldamiseta.

6 Naiste sportimisvõimalused Tartu avavanglas

¹³ Vt ka K. Žurakovskaja-Aru. [Lapse õigus vs. võimalus suhelda vangistuses vanemaga – vanglavälisest suhtlemisest überpööratuna](#). Juridica, 2015, nr 6, lk 405-417.

Tartu avavangla naiskinnipeetavate eluosakonnas ja jalutuslalal puudusid treenimisvõimalused. Küll aga oli positiivne naiste jalutuslalale paigutatud liivakasti ja pinkide olemasolu juhuks, kui avavanglas peaks viibima väikelapsega naiskinnipeetav.

Õiguskantsler käsitles naiskinnipeetavate füüsilise tegevuse ja treenimisvõimalustega seonduvat [soovituses](#) Justiitsministeeriumile.

Soovituses toodut üle kordamata palun Tartu Vanglal luua avavangla naiskinnipeetavatele võimalused igapäevaseks füüsiliseks tegevuseks ja treenimiseks. See võib tähendada trenaažööri(de) paigutamist eluosakonda, samuti õuealale treeninguks vajalike seadmete paigaldamist.

7 Valvurite tegevus Viru avavanglas

Suur osa õiguskantsleri nõunikega Viru avavanglas vestelnud kinnipeetavatest väitsid, et mõned valvurid ei täida oma kohuseid kõige sobival moel. Iseenesest vanglaametniku pädevusse kuuluvate tegevuste – nt öörahu ajal kinnipeetavate kohaloleku kontrollimine, läbiotsimine jne – puhul ei valita kõige asjakohasemat tegutsemisviisi. Mõne valvuri tavapärane praktika on nt öisel ajal toaste paigutamine ja taskulambiga kinnipeetavate nägude valgustamine, äratusel kõrva kohal vali plaksutamine, saatmisel kinnipeetavate tõukamine ja verbaalselt väljakutsuv käitumine. Kinnipeetavate arvates käituvad sellised valvurid nendega üleolevalt ning otsivad võimalusi konfliktideks. Kontrollkäigu järgsel vestlusel Viru avavangla üksuse juhiga selgus, et vangla on probleemist teadlik ning asja on proovitud vestlustega lahendada.

Õiguskantsleril on piiratud võimalused tuvastada, mil viisil ja kuidas täpselt valvurid kinnipeetavatega käituvad. Kui kinnipeetavate väited on tõesed, on tegemist muret tekitava olukorraga, mis seab tõsiselt kahtluse alla sel moel tööülesandeid täitvate valvurite töökohale sobivuse. Selline käitumine kinnipeetavatega ja üleüldine suhtumine kinnipeetavatesse on vastuolus [vanglateenistuja eetikakoodeksi põhimõtetega](#) (austus, viisakus, abivalmidus), samuti vangistuse eesmärkidega toetada, suunata ja nõustada kinnipeetavaid nende resotsialiseerumisel.

Palun Viru Vanglal pöörata kirjeldatud olukorrale teravdatud tähelepanu, uurida kinnipeetavate väiteid ning teavitada õiguskantslerit vangla uurimise tulemustest.

Ootan soovitustele Justiitsministeeriumi ja vanglate tagasisidet hiljemalt 16.12.2016

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Ksenia Žurakovskaja-Aru 693 8404
Ksenia.Zurakovskaja-Aru@oiguskantsler.ee